

การรับรองระบบงานห้องปฏิบัติการ ตามรอยพระบรมราโชวาท

กิตติศักดิ์ ชกอินทร์

คำสำคัญ พระบรมราโชวาท หน่วยรับรองระบบงานห้องปฏิบัติการ

การรับรองระบบงานห้องปฏิบัติการ (Laboratory Accreditation) หมายถึง การยอมรับอย่างเป็นทางการจากหน่วยรับรองระบบงานให้แก่หน่วยตรวจสอบและรับรอง เพื่อแสดงถึงความสามารถในการดำเนินการตามระบบมาตรฐานของหน่วยตรวจสอบและรับรอง เช่น หน่วยรับรองที่ให้การรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการทดสอบตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025 (General requirements for the competence of testing and calibration laboratories) ปัจจุบันนี้การรับรองระบบงานมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเงื่อนไข ข้อกำหนด และกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต่างกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสินค้านำเข้าและส่งออก ทำให้เกิดการเข้มงวดในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ผลการทดสอบที่มีความถูกต้องจึงนำมาใช้ในการควบคุม และการประกันคุณภาพของสินค้าตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือข้อตกลงของลูกค้า เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของสินค้าส่งออกและการเฝ้าระวังสินค้านำเข้าที่ไม่มีคุณภาพ ดังนั้นผลการทดสอบจากห้องปฏิบัติการทดสอบต้องมีความถูกต้องเชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการทดสอบ และสามารถนำผลการทดสอบไปใช้ได้ทุกที่ในโลก (Tested once accepted everywhere) นอกจากนี้การสร้างความน่าเชื่อถือของระบบการประกันคุณภาพภายนอกตามมาตรฐาน ISO/IEC 17043 (General requirements for proficiency testing) ของผู้จัดโปรแกรมการทดสอบ ความชำนาญห้องปฏิบัติการ และระบบการผลิตวัสดุอ้างอิง ตามมาตรฐาน ISO 17034 (General requirements for the competence of reference material producers) ของผู้ผลิตวัสดุอ้างอิง ก็มีส่วนในการช่วยสนับสนุนด้วยเช่นกัน หน่วยรับรองระบบงานห้องปฏิบัติการจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนให้หน่วยตรวจสอบและรับรองภายในประเทศให้มีความตระหนักและสร้างน่าเชื่อถือในการดำเนินงานตามระบบมาตรฐานเพื่อให้ผลการทดสอบเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือในระดับสากล

ดัชนีชี้วัดคุณภาพซึ่งได้จากการทดสอบ เช่น ปริมาณโลหะหนัก ชนิดและปริมาณของจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรคในน้ำดื่ม ยาฆ่าแมลง ยาปฏิชีวนะตกค้างในผลิตผลทางการเกษตร ปริมาณความชื้น ไขมัน สารอาหารและแร่ธาตุต่างๆ ที่จำเป็นต่อร่างกายในผลิตภัณฑ์นม เพื่อบ่งชี้ถึงความปลอดภัยของอาหารและผลิตภัณฑ์ การควบคุมมลพิษทางสิ่งแวดล้อมต้องมีการตรวจสอบและ

ควบคุมคุณภาพ เช่นปริมาณของไขมันและน้ำมัน ปริมาณของสารอินทรีย์ ค่าบีโอดี ค่าซีโอดี ค่าการละลายของก๊าซออกซิเจนในน้ำเสีย และน้ำผ่านกระบวนการบำบัด ระดับความดังของเสียง ปริมาณก๊าซพิษในอากาศ เพื่อการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้หากไม่สอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามผลการทดสอบที่แตกต่างกันอาจเกิดจากการใช้วิธีทดสอบที่ต่างกันเป็นสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายผลิตภัณฑ์ ดังนั้นเราสามารถที่จะลดความขัดแย้งนี้ได้โดยเลือกใช้วิธีทดสอบมาตรฐานทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ และกำหนดเกณฑ์การยอมรับซึ่งเห็นพ้องกันทั้งสองฝ่าย องค์การการค้าต่างๆ จึงมีข้อตกลงร่วมกันที่จะยอมรับวิธีทดสอบระหว่างประเทศซึ่งข้อตกลงการค้าโลกในปัจจุบันถือเป็นโอกาสและเป็นอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade, TBT) ได้เช่นเดียวกัน

สำนักบริหารและรับรองห้องปฏิบัติการ ทำหน้าที่ให้การรับรองระบบงานห้องปฏิบัติการ ให้แก่หน่วยตรวจสอบและรับรองภายในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN member states, AMSs) ในขอบข่ายของห้องปฏิบัติการทดสอบ ผู้จัดโปรแกรมการทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ และผู้ผลิต วัสดุอ้างอิง สำนักฯ เป็นหน่วยรับรองระบบงานที่ได้ดำเนินการตามมาตรฐาน ISO/IEC 17011 (General requirements for accreditation bodies accrediting conformity assessment bodies) และได้รับการยอมรับร่วมกับองค์กรภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกว่าด้วยการรับรองห้องปฏิบัติการ (Asia Pacific Laboratory Accreditation Cooperation Mutual Recognition Arrangement, APLAC MRA) และการยอมรับร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการรับรองห้องปฏิบัติการ (International Laboratory Accreditation Cooperation Mutual Recognition Arrangement, ILAC MRA) ปัจจุบันสำนักฯ มีหน่วยตรวจสอบและรับรองที่ได้รับการรับรองความสามารถ แล้วจำนวน 134 หน่วยงาน แบ่งเป็นห้องปฏิบัติการทดสอบจำนวน 120 หน่วยงาน ผู้จัดโปรแกรมการทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการจำนวน 13 หน่วยงาน และผู้ผลิตวัสดุอ้างอิงจำนวน 1 หน่วยงาน

สำนักฯ มีขั้นตอนการดำเนินงานในการแต่งตั้งผู้ประเมิน ดำเนินการสรรหาผู้ประเมิน ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้คือ ต้องมีวุฒิการศึกษาขั้นต่ําปริญญาตรีที่มีพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และผ่านการฝึกอบรม มีประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การตรวจประเมิน อย่างน้อยตามเกณฑ์กำหนดของสำนักฯ ผู้ประเมินต้องมีความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ อาทิ การประยุกต์ใช้ข้อกำหนดให้เข้ากับแต่ละเหตุการณ์ ที่สำคัญคือต้องมีความรู้ด้านวิชาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในระบบงานห้องปฏิบัติการเฉพาะด้านตามขอบข่ายที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจประเมิน เปิดเผยและเป็นกลาง มีการรักษาความลับและหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่มีผลต่อส่วนได้ส่วนเสีย (conflict of interest) กับหน่วยตรวจสอบและรับรอง ผู้ประเมินมีทักษะในการวิเคราะห์และมีความแม่นยำด้วยหลักฐานที่มีอย่างยุติธรรม โดยปราศจากความอคติ และปราศจากการนำไปสู่ความขัดแย้ง สามารถตรวจประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้สถานการณ์บีบคั้น

สำนักฯ มีการจัดอบรม harmonized assessor เพื่อปรับปรุงข้อมูลทางวิชาการให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เป็นระยะๆ ระหว่างผู้ประเมิน คณะอนุกรรมการฯ และคณะกรรมการฯ เพื่อการตรวจประเมินที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ สำนักฯ มีผู้ประเมินที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องและเป็นไปตามระเบียบของพระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ถือเป็นการดำเนินการตามรอยในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังพระบรมราโชวาท เนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2504 ที่กล่าวว่า

“การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเที่ยงแท้ไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยความรู้รอบตัวและหลักศีลธรรมประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ดีแต่ขาดความซื่อสัตย์ นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมมนุษย์”

เอกสารอ้างอิง

ASIA PACIFIC LABORATORY ACCREDITATION CORPORATION. 2010 September.

APLAC TC 011, Why are these test results so different? The importance of testing methods in chemical and microbiological testing. Unley, South Australia: APLAC, 2010.

กรมวิทยาศาสตร์บริการ. รายชื่อห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการทดสอบ.

สำนักบริหารและรับรองห้องปฏิบัติการ. [ออนไลน์]. [อ้างถึงวันที่ 31 มกราคม 2560] เข้าถึงจาก: http://labthai.dss.go.th/dss/report/actLab/report_actLab.php

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 คัดลอกจาก สมพร เทพสิทธิ. การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต. กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค, 2549. หน้า 56.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. พระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: สำนักงาน, 2551.